D · N
29/12 1948

Norska arbetarledare om Ryssland

Representanter för den norska landsorganisationen har på inbjudan företagit en tre veckors studiefärd i Ryssland. Några huvudpunkter i deras rapport från resan har redan refererats av Dagens Nyheters Oslokorrespondent. Den lilla broschyr i vilken reseintrycken sammanfattats är emellertid i sin helhet av intresse. Än en gång klarläggas att endast djup okunnighet om ryska förhållanden förklarar att en mängd arbetare utanför Ryssland skänker sin röst åt kommunistiska partier. Upplysning om Ryssland är liktydig med effektiv propaganda mot kommunismen.

De resande delegaterna framhåller uppriktigt att de inte kommit i närmare beröring med politiska förhållanden. Deras iakttagelser på det området omfattar knappast mer än just mörkläggningen och isoleringen. I de anläggningar de besökt har det ofta varit förbjudet att svara på de mest ordinära frågor, t. ex. om arbetarantal och produktionsresultat. Det ryska folket bibringas tron att de största framstegen på alla områden är gjorda av ryssar; således även den elektriska lampan uppfunnen av en ryss, inte av amerikanen Edison. Segern i världskriget var Rysslands; "de västalliérades roll under det andra världskriget har praktiskt taget glömts bort". Avspärrningen blir allt fullständigare. Från innevarande år återstår sig en lag som förbjuder ryssar att motta utlänningar i sina hem eller att besöka utlänningar i deras hem; giftermål med utlänningar har redan tidigare förbjudits. Ryska krigsfångar som vistats i Norge får, för att ta ett annat exempel, inte skriva till norska vänner och bekanta. Uppenbart är att denna förening av isolering och hejdlös nationalistisk propaganda måste föda en självgodhet och ett förakt för främlingar utan motstycke i från stater. Hela folket lever i en skenvärld uppbyggd av det härskande fåtalets lögner och fantasier.

Genomsnittslönen "tillåter endast inköp av det för livets upprätthållande mest oundgängliga". Bostadsbristen är så fruktansvärd att "det stora flertalet inte har någon väsentlig förbel av de lägsta hyrorna". Endast få kan köpa sådana varor som kött, smör och fisk; de får nöja sig med bröd, potatis och grönsaker. I det hela kan den ryske arbetarens levnadsstandard, enligt resenärernas beräkningar, uppskattas till högst 60, om den norske arbetarens sättes till 100. Löneskillnaderna mellan olika grupper är emellertid högst betydande. Om genomsnittslönen i en fabrik är 800 rubel i månaden, kan man i samma fabrik finna löner på 2.000—3.000 rubel, ja, ända upp till 10.000—14.000. Att dessa skillnader är möjliga beror dels på att lönen rättas efter arbetsprestationen, dels på att arbetsintensiteten i genomsnitt är så låg att särskilt skickliga och kraftiga arbetare kan prestera mångdubbelt mer än andra. Givet är att än större inkomster tilldelas den nya överklassen av direktörer, partifunktionärer, högre officerare osv.

Även statens inkomster berörs i korthet i rapporten. På den punkten föreligger en ordning som förverkligar en västeuropeisk reaktionärs vildaste drömmar. Den direkta skatten är obetydlig och icke progressiv; någon arvsskatt finns inte. Av 1948 års statsbudget om 420 miljarder rubel täckes endast 20 miljarder av direkta skatter; omsättningsskatten ger däremot 280 miljarder och en avgift på produktionsföretagens överskott (alltså ett annat slags omsättningsskatt) omkring 100 miljarder.

Det positiva resenärerna funnit inskränker sig praktiskt taget till socialpolitiken — ett område där det kommunistiska Ryssland är oerhört överlägset tsarvenas Ryssland, men där det fortfarande står efter en rad västeuropeiska demokratier. Att samhället sköter hälsovården och i stor utsträckning organiserar fritiden är för övrigt en självklar följd av den eländiga levnadsstandarden — människor i djupaste fattigdom kan inte tänkas spara, till dyliken ting.

I det hela bekräftar Oslorapporten vad man förut vet: att Ryssland just från arbetarklassens synpunkt representerar det reaktionen. Till de låga lönerna kommer förbudet mot strejker, undanröjandet av den politiska och allmänt medborgerliga fri heten, förbudet mot att välja yrke och byta arbetsplats utan tillstånd, det totalt obesläjade slaveriet för de tredskande och kritiska. Den riktning som dagligen hyllar detta system i vårt land hållar sig egendomligt nog för arbetarparti och behandlas i vissa sammanhang som en närstående rörelse av det socialdemokratiska gottet.

Monopolrättigheter

har ett pris som i sista hand betalas av konsumenterna. Ibland kan detta pris fylla en respektabel funktion, exempelvis som pensionsunderlag för droskägare eller kaféinnehavare. Att rättigheter som egentligen skulle vila på personlig kvalifikation i dyliks fall lätter sig säljas som en vara har visserligen sina olägenheter, men ter sig inte utmanande mot förnuft och samhällsintresse. Det är till och med möjligt att rättigheten inte kostar mer än affärsmässig goodwill skulle göra om någonsin inte vore myndighetsregleland. Liknande förmildrande omständigheter föreligger sällan eller aldrig vid sådana typiska krisregleringsfenomen som försäljandet av importlicenser. Gårdagens reportage gav en åskådlig bild av de meningslösa transaktioner, de slumpartade vinster och de risker för obehörigt gynnande som förefaller oskiljaktiga från det här tillämpade systemet. Någon annan "rättvis" norm för kvotfördelning av varor kan nämligen inte anges än förbrukningen innan reglerin-

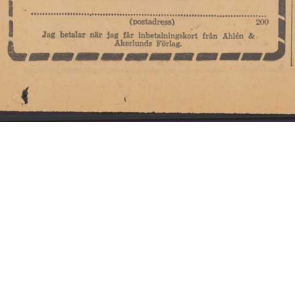

Ni måste följa Karin Juels BELINDA – den vackraste och mest gripande följetong som Ni läst.
KLIPP, fyll i och sänd in kupongen omgående
Till PRENUMERATIONSAVDELNINGEN, POSTFACK 2263, STOCKHOLM 2.
Markera med kryss (x) i rutorna det som gäller
Sänd mig VECKO-REVYN för helår ☐ halvår ☐ kvartal ☐
15:75 8:25 4:15
(Titel och namn)
(bostad)
(postadress) 200
Jag betalar när jag får inbetalningskort från Ahlén & Åkerlunds Förlag.

gen satte in, och denna förbrukning i det förflutna kan aldrig förbli ett ändamålsenligt mått på de produktiva behoven i det närvarande. Licensförsäljningarna är en utjämningsprocess som måhända skulle kunna rationaliseras, men likväl inte kan bli annat än en belastning på folkhushållet. I princip förhåller det sig på samma sätt med vederlagen för överlåtelse av hyresrätt, fastän om vi icke inom rimlig tid lyckas frigöra oss från knapphetsregleringarna är en utjämningsprocess som måhända skulle kunna rationaliseras, men likväl inte kan bli annat än en belastning på folkhushållet. I princip förhåller det sig på samma sätt med vederlagen för överlåtelse av hyresrätt, fastän om vi icke inom rimlig tid lyckas frigöra oss från knapphetsregleringarna är en ödsvändiga ting, kommer rätten att inneha eller köpa dessa ting att stelna till legala privilegier med ett fast marknadsvärde, som i förmögenhetsdeklarationer och bouppteckningar måste ersätta en modern ersättning för de försvinnande fråsrelsärnorna.

Papperstillgången

inom landet skall inte längre regleras lika direkt som tidigare. Socialdemokratisk press har efterlyst jubelrop från dem som håller på den fria marknadshushållningen, men samtidigt orost allmänheten genom antydningar att regleringsfrihet-en lätt nog kan utmynna i ett kaos som nödvändigtöe nya, hårda restriktioner, i båda händerna på regeringsmakten. Det förenkla inveckla problem. Det "fria" papperet (friheten gäller för övrigt inte tidningarnas fårbrukning) är allt annat än fritt när det gäller priset, och det är i första hand myndighetemas prispolitik som avgör fördelningen på sorter och marknader. Det förefaller inte uteslutet att denna prispolitik tillsammans med andra givna faktorer kan locka eller rent av tvinga en del producenter till omläggningar som berör allmänheten. Tillgången på exempelvis livsmedelsförpackningar och hushållspapper kan inte bli mycket mindre än den är utan besvär för hemmen, besvär som inte skulle bli lättare att bära därför att de vore avsiglan-dan av en ökad exportök-ning. Emellertid motverkas tendenser i den riktningen av producenternas naturliga önskan att tillgodose kunderna och särskilt att göra sitt bästa för hemmamarknadens del. Det skulle därför vara förvånande — och vittna om hänsynslös exportpolitik från regeringens sida — om inte hemmamarknaden kommer att bli försörjd med skälligh papperskvantiteter också sedan de ändrade förhållandena hunnit verka avsevärd tid. För de närmaste månaderna föreligger rimligtvis ingen som helst anledning till oro.

PRESSGRANNAR

Folkpartiet och arbetarna är ett aktuellt ämne med många sidor. Upsala Nya Tidning (fp) gör en översikt med tonvikt på vissa psykologiska realiteter:

Om också liberalismen är motståndare till klasspolitiken och söker bryta dennas hegemoni, så kan endast partiet Även förneka att socialdemokratins starka grepp om arbetarklassen även har positiva sidor. Detta utgör en mäktig stabiliseringsfaktor i det svenska samhället — vi har inget som erfarenheten både under nazismens år och på andra håll visat att socialdemokratin kastat masken. De svenska arbetarna traditionella och man kan väl säga känslomässiga förankring inom ett stort demokratiskt parti är en klar tillgång i en tid, då rotlöshet och splittring kunde vara odesirgra. A andra sidan är det klart att det socialdemokratiska majoritetsväldet måste innebära faror framförallt om den centralliggerande riktningen får övervikt. När liberalismen vänder sig till arbetarna, är det inte därför att man underskattar arbetarmajoritetens starka bundenhet vid socialdemokratin, utan därför att man räknar med att många arbetare i grund och botten är liberaler och har rätt litet till övers för socialismen som sådan. Det är inget hyckleri man ägnar till, det är helt enkelt att aktiviseri denna grupp till valutbildning kring förhetalingen. Därigenom skulle majoritetsväldets faror elimineras och förutsättningarna skapas för en politik i samverkan.

Ordet "jordskred" fördunklar riktigheten — ännu för många är det för sedan skulle de flesta använt uttrycket för den förskjutning som inträffade vid årets val och gjorde folkpartiet till hemvist för långt fiera arbetare än vad kommunismen är. Vad Upsala Nya Tidning vill ha sagt gäller nog snarast något annat än röstfördelningen: den moderna liberalismen räknar med fackligt solidaritet som en stor samhällstillgång och vill inte se den försvagad bland varje arbetare eller andra.

Avtalsproceduren har blivit livligt debatterad i anslutning till LOs lönestoppstinje. Arbetarbladet (s) säger finner detta särskilt-ligt och hävdar att man förfarit alldeles riktigt:

Debattörerna glömmer bort hur det verkligen förhåller sig nu. De ställer upp motsättningen och ombudsförhandlaren som de båda enda alternativen. I själva verket går ju fackföreningsrörelsen i ökad omfattning fram på den tredje vägen: avtalskonferensrna. Allt flera förbund har införl avtalskonferenser, som gör upp förslag till avtal och beslutar om förhandlingsresultaten. Ombuden utses direkt av medlemmarna, och konferenserna blir därigenom en förmälig form av indirekt demokrati, vida mera tillfredsställande än om enbart förhandlingsdelegaterna själva skulle göra upp det hela bordet. Avtalskonferenserna är en ypperlig länk mellan medlemsmassorna och de fackliga ledargarna, vilka ändå alltid måste vara ytterst angelägna om att hålla intim kontakt och handla i samförstånd med sina medlemmar. Denna kontakt skulle försvagas genom fullmaktsförfarandet.

Svaret på den ställda frågan blir således för vår del: ökad användning av avtalskonferenser, men med bibehållande av möjligheten till slutliga omröstningar, med bibehållande av vetorätten.

Praktiskt resonerat. Men — som artikelförfattaren också framhäver — någon verklig lösning är inte därmed given på huvudproblemet: hur spänningarna mellan stabiliseringskravet och viljan till standardförbättring skall kunna hållas inom rimliga gränser under en längre tid. Uppvärderingsverksamheten kommer för det ändamålet i första hand.

Ryssländs skandinaviska politik är ett ämne för Stockholms-Tidningen (fp) i ett försiktigt formulerat försvar för påstående att det svenska viktorientering skulle göra slut på Sovjets "moderation" gentemot Finland:

Denna återhållsamhet är en realitet, som har betydelse även för de skandinaviska ländernas utrikespolitik. Möjligt sett tillåter Finland visserligen fästatsblocket, men ännu länge står ingen ryska trupper vid Torne älv och den finsk-ryska gränsregleringen är till vidare inte satt i verket. Ur de skandinaviska ländernas synpunkt förefaller det som om det inte skulle vara något vinst att handla så, att en ändring i dessa förhållanden framtvingades.

Handelstidningen (fp) framhåller ver de påtagliga luckorna i dylika bestämmelser:

Norges starka benägenhet för samverkan väster ut är allmänt känd, och rysk politik brukar bara intresseras sig för att påverka de förhållanden på sätka rubbar dessa förmåner. Vi kunna endast upprepa vad vi tidigare sagt, nämligen att den ryska propagandans intresse för Sveriges neutralitet beror på att Sveriges isolering är av högt värde för sovjetryssk synpunkt. Ser man noga efter har denna propaganda hittills inte lyckats så dåligt i Sverige att dess fortsättning behöver te sig på något sätt gåtfull.

Specialundervisning för zigenarbarn.

Allmänna folkskolestyrelsen i Göteborg har beslutat tillstånd att ordna specialundervisning för skolpliktiga zigenarbarn under deras vistelse i staden. Det finns f. n. fem sådana barn där, varjämte att vinna tägenare uttalat önskemålet att få delta i undervisningen och därvid ändjuta de sociala förmåner, som skolan erbjuder i form av bespisning och fri skolmaterial. Denne bildningsresa anser folkskolestyrelsen bör stödjas.

Tjönköpings schacksällskap, som i dagarna fyllt 50 år, kommer den 2—9 januari att högtidlighålla sin halvsekellånga tillvaro med en större nordisk schacktumering i Jönköping. Fem landslagsmän är anmälda, och vidare ställer fem spelare från Jönköping och Huskvarna upp. Landslagsspelarna är följande: Axel Nielsen, Danmark, Storm Herseth, Norge, Ragnar Kvagisz, Finland, Z. Nilsson, Stockholm, och Bengt Ekenberg, Växjö. (DN, Jönköping.)

Andra delen av Churchills krigsminnen kommer inom kort med ensamrätt för tidningspublicering i Dagens Nyheter.

Prenumerera från januari 1949 på

DAGENS NYHETER

*

A. Stockholmsupplagan kostar:

Månad kr. 4:75
Kvartal „ 13:75
Halvår „ 27:—
Helår „ 54:—

För Stockholm med omgivningar mottas prenumeration per telefon "Dagens Nyheter" eller i tidningens kontor: Tegelbacken. Stureplan. Götgatan 41, S:t Eriksplan.

För övriga platser i landet på närmaste postanstalt eller av tidningens ombud.

CHURCHILL *kommer igen*

DANMARKS TORPARE

Den som skriver detta tog en majdag 1945 i Roskilde en taxibil vars glasrutor ännu hade kvar ett par kulhål som minne av ockupationen. Han for för trettiofem kronor rätt ut på Själland. Han gick in i en lägenhet i en för honom fullkomligt okänd räcka lantarbetarhus och knackade på en dörr hos en okänd dansk lantarbetarfamilj. Han sa ett par ord på svensk och författare och nu ville se hur danska lantarbetare bodde och levde och frågade om han mot betalning fick bo och vara en vecka hos just dem. Hustrun i huset tog emot som om hon i Det egentliket representerade hela Danmark. Hon svarade genast ja och visade på en ledig och på det dukade matbordet.

Hur denna danska chosefrihet kunnat trängas så djupt ner i folklagren får man en hum om i en nyutkommen bok, *Johannes Kristiansens "Manden der hentede Jorden, Bogen om Niels Frederiksen"* (Gyldendal, da. kr. 7:75). Det är inte någon kollektivskildring, utan en levnadsbeskrivning över en enda man, Danmarks husmandsförer Niels Frederiksen. Men den ger samtidigt historien om en hel dansk arbetargrupp, och eftersom vi i Sverige känner de danska landsbygdsförhållandena sämre än exempelvis de amerikanska — som är mer olika — har boken intresse. De danska "husmændene", som i föreningsavseende inneslutet de flesta danska småjordbrukarna, är i dag till ett antal av 115.000 fackligt och kulturellt organiserade. Husmand hade som bekant sin närmaste motsvarighet i våra svenska torpare, medan danska "fæstere" någorlunda har motsvarats av våra statare. Om de allra fattigaste, daglönarna och lantarbetarna, handlar inte heller denna bok, men den handlar om alla dem som kunnat slå sig fram och bli danska statssmåbrukare, "statstorpare".

Mannen och verket är här i detta fall ytterst nära sammanfattade, och när Niels Frederiksens biograf skildrar dennes liv har han därmed också skildrat den danska husmandsrörelsen under ett trettiotal år. Rörelsen har haft en mycket större betydelse än vi i förtone föreställer oss. Det är egentligen förbluffande hur idéer i samhället kunnat ligga färdiga, men att det för var gång behövts en Columbus för att hitta dem.

Niels Frederiksen har fungerat som en inomdansk Columbus. Han arbetade till att börja med hos självlandska bönder, men drömde om att få fötterna under eget bord. Han lyckades med det, men i stället för att då slå sig till ro började han intressera sig för den danska husmandsrörelsen. Han blev dess ordförande 1910, och med det började hans offentliga liv. Han blev riksdagsman för det radikale venstre, så riksdagsgruppens ordförande, och sen följde de andra uppdragen. Det är en vana hos danska landsbygdsinvånare, som hos andra lantbrukshögländningar, att de vill se länge på en man innan de ger honom ett förtroende och att när han väl en gång fått ett sådant det också snart att få alltför många. Niels Frederiksen var dock av det slaget som aldrig släpper sin ursprungssida.

Det har säkert under årens lopp tänkts många goda tankar bakom en dansk plog, och 1913 kom just Niels Frederiksen, medan hun gick och plöjde, på en som skulle komma att ge sig få landsomfattande betydelse. Den första han lade fram var den om Fæstet, Kæren. Den jord som staten höll på med att överta från prästgårdarna och från förlänningsgodsen skulle kunna användas på ett för Danmark nytt sätt, i någon form av "brugsje" för storgodsens alla arbetare. Naturligt nog vandrade tanken snart över också till domängårdarna och till fideikommissen, som i ett stor del fortfarande ägdes av tyska baroner och storgodsägare, för vilka pikslan som pänningmedel nyligen haft laglig och alltjämt ägde praktisk hävd. Som georgeist hade Niels Frederiksen sina idéer om en statlig jordfond, vars räntor i framtiden skulle kunna användas av nya generationer i form av köp av ny utsyckeringsjord. Hans statstorparplan låg därmed klar i den första utformningen, och anmärkningsvärda var att han under de följande decennierna också fullständigt satte den i verkställighet.

Den stora utstyckningen, som den kommit att heta, började sex år senare. Den betydde den kanske största sociala reform som Danmark över huvud taget varit med om. Niels Frederiksen vart den självfallne organisatören. Han hade själv fundera ut så gott som alltihop. Det gällde först att skaffa fram jorden, och sen gällde det att få husmännen att kunna bygga, leva och trivas på de på det sättet utstyckade jordstyckena. Slavsinnet satt alltjämt kvar på många håll, man var ovan att befalla över sig själv. Storgodsen inköptes dock ett efter ett av danska staten, och arbetsterna på tio—tolv tunnland bebyggdes av de nya statslantgårdarna. Småbrukarhusen vi i dag ser över hela Danmark växte upp. Av en ren slump kom ett visst storgods, Egholm på Själland, under vilket Niels Frederiksens förfäder levt som torpare och "fæstere", att bli det första som utstyckades. Den överenskommelsen om köpet underskrevs av honom själv i Egholms gamla riddarsal.

De speciellt intresserade frågar självfallet efter villkoren som dessa danska statstorpare förtärde med. Jordvärdet sattes till 750 kronor tunnlandet för första klassens jord, och det betalades med drygt fyra procents ränta. För ett ställe på tio tunnland betydde det en årlig utgift på 350 kronor. Det mesta som byggnaderna fick kosta var 18.000 kronor, av vilken summa nio tiondelar utbetalades som statslån. Lånet förräntades med samma ränta som jorden, upp till sex tusen, resten var räntefri. De första tre åren var man över huvud helt räntefri. Efter tre års förlopp hade man en fortlöpande årsutgift på inpå ett åtta hundra kronor, utom vad inventarierna hade kostat. Men de flesta klarade det. Jorden själv kommer alltid att ägas av danska staten, men det som byggts på den övergår till arvingarna som privat egendom. Anlalet sådana utstyckningsdelar är nu uppe i tjugutusen stycken, och man kan väl skäl hålla det för ett bevis på Danmarks största storgodsen för Danmarks största storgodsen.

Det här till god ton vid en engelsk jaktmiddag att en av dagens jägare reser sig och håller ett tal för traktens bönder, som har "vänt kalla britt-tiskt sinnelag mot de glada parforcejägarna" genom att öppna sina marker för dem, i många fall också plocka ner taggtråden kring sina ägor för att inte skada ryttare och hundar. Ett sådant tal kan det knappast i det danska landet. De har kunnat röra sig på dansk jord efter det att han gjort undan den saken. Deras uppskattning för det är ju inte i att de här och var döpt sina vägar till "Niels Frederiksens Allé".

Boken om mannen som hämtade fram den danska jorden åt statstorparna har förtjänstfull